

Preek 4 februari 2024 Goutum

Religie en Christelijk geloof zijn niet hetzelfde.
Religie is overal, en van alle tijden.
Christelijk geloof is bijzonder, en niet overal,
maar typisch voor de Christelijke kerk.

Religie is algemeen en iedereen heeft er wat mee.
Christelijk geloof is heel raar en ongelooflijk vreemd
en ligt zeker niet voor de hand.

Religie zit je in het bloed.
Christelijk geloof moet jou worden geopenbaard. Telkens weer.
Wordt nooit iets eigens, zoals religie dat is.

Het probleem is dat het *bijzondere* Christelijke geloof
vaak wordt verward met die *algemene* religie.

Dat het bijzondere Christelijke geloof van kleine mensen
vaak wordt verward met de religie van al die grote bekken.

Daarom hóren we bijvoorbeeld Jezus niet meer wanneer hij zegt:
*Als jullie manier van doen niet rechtvaardiger is
dan van allerlei orthodoxe streng-gelovige mannen,
dan zullen jullie zeker het koninkrijk van God niet binnengaan.*

Het is jammer dat we niet meer horen wat Jezus zegt,
omdat we te snel menen dat we het wel weten.

Wij, met onze vooronderstellingen, hóren Jezus zoiets zeggen als:
*Als jullie niet gelovig zijn, meer gelovig dan hen,
dan zullen jullie niet in de hemel komen.*

Maar Jezus zegt in werkelijkheid:
Dan zul je het koninkrijk niet *binnengaan*. Het *koninkrijk!*

Jezus heeft het niet over: de hemel, maar over: het Koninkrijk van God,
waarvan Hij zegt dat dat reeds gekomen is
en dat het zich onder ons bevindt.

Maar belangrijker nog:

Jezus zegt óók niet dat je er niet in *mág!*
Hij heeft het helemaal niet over wel of niet mogen...
maar: dat je er niet in *gáát*.
Dat je weigert. Dat je het niet doet. Dat je buitenstaander blijft.

Dat je in de schaduw blijft zitten, dus.
Blijkbaar is het binnengaan van het koninkrijk
een kwestie van dóen. Of laten.

Veel mensen vinden het christendom te somber.
"Alle mensen zijn schuldig, stuk voor stuk."
Horen ze dan vanaf vele kansels in de vorige eeuw.
"Niet om iets wat zij zelf hebben gedaan of nagelaten
maar om iets wat Adam flikte in het paradijs,
of nee, Eva, zij was het! Die helleveeg..."

En door dat gedoe met die appel zitten wij nu met de gebakken peren.
Het is vaak een donkerbruin *gebakken-peren-geloof*.

De toon is vaak somber dus.
Veel mensen ervaren dat zo.
We zijn niet wie we zouden willen zijn.
We hebben niet wat we zouden willen hebben.
We weten wel dat we iets zouden moeten dóen,
maar we doen het niet, want we weten niet wat.

Wat is er met ons aan de hand?

Tot we geboren worden is er een fysieke eenheid
tussen ons lichaam en dat van onze moeder.
Daarna worden we daaruit geperst
en komen vanuit de vrouwelijke warmte
in de kille, afstandelijke mannelijke werkelijkheid.

En zodra we niet langer bij het eerste, beste kreetje
aan de moederborst mogen,
ervaren we een soort *verlating*.
En voelen een angst voor nóg meer verlating.

Totdat Peugeot ons vertelt dat je je beter voelt in een Peugeot.

Je gaat naar de bank en leent geld en koopt zo'n automobiel en inderdaad...

Je voelt je beter.

Eventjes.

Of Tiktok vertelt je dat je je gelukkiger voelt als je een beter figuur zou hebben dus je koopt repen en shakes en poeders en pillen. En: je voelt je inderdaad beter.

Eventjes.

Een groter huis dan? Maakt ons dat gelukkig?

Een andere baan?

Meer geld?

Een ipad, een ipod,

...God?

Het moet altijd méér en groter en beter, om gelukkig te kunnen worden.

Weet u trouwens, om even de gedachten te bepalen, dat de naam Farao letterlijk betekent: "Groot Huis"?

Zo wordt ons van links en rechts van alles aangereikt, - van alles en nog wat dat we zouden moeten aannemen om uiteindelijk gelukkig te worden.

We weten dat het niet werkt, maar we doen alsof het wel werkt.

Het maakt ons tot slaven...

En zo zijn we voortdurend een tikkie ongelukkig.

Ook in een Peugeot of in een groter huis.

We gaan namelijk volkomen de mist in wanneer we *religieus blijven*.

"Gelukkig zijn de mensen nog religieus, dominee!"

Maar ik lach dan als een boer die kiespijn heeft...

Hoe, zo zult u zich misschien afvragen, -hoe worden mensen religieus?
Gek genoeg gaat dat helemaal vanzelf.

Alle mensen krijgen, als ze opgroeien, het besef van klein te zijn,
verlaten, in een overweldigende werkelijkheid.

Zo groot! En jij zo nietig...

Dat je vanzelf, helemaal vanzelf, gaat denken: "Er moet wel méér zijn".

Dat enorme heelal.

En wij kleine mensjes...

Wij kunnen dat niet aan. Wij schieten tekort. We mislukken.

Zodra je dat denkt, en dat dan ook onmiddellijk begint te voelen,
in je bloed, tot op het bot, ben je religieus.

En dan ga je fanatiek proberen

om aan dat akelige gevoel van "tekort schieten" te ontsnappen.

Je wordt vatbaar voor reclame.

Je wordt ermee bestookt, werkelijk.

En je valt voor de pijnlijke prietpraat van sommige politici.

Dat we namelijk niet het risico lopen op natte voeten

maar dat we worden *overspoeld* door een *tsunami* van Moslims.

Hebt u al geoefend in het knopen van een hoofddoekje?

En ook al een Koran in huis gehaald?

Er is namelijk een omvolking gaande

en binnenkort staat de Sharia-politie bij u aan de deur,

in plaats van Jehova's getuigen.

"Opzij met die wezenloze Wachttorens; hier pak aan, de Koran!"

Enfin. Je bent weerloos overgeleverd,

niet alleen aan politici maar ook aan vrome meneren, die,

in de tijd van Jezus bijvoorbeeld,

zeggen dat je je allereerst moet laten besnijden

en je leven lang kosher moet eten
om bij zoiets als God te kunnen komen.

Religie is dat je onder de indruk raakt van het feit
dat je heel klein bent
en dat jouw bestaan door de een of andere hoge en verre almachtige God
zo is geregeld
en dat er allerlei religieuze plichten zouden bestaan
om aan de werkelijkheid van jouw geringe leventje te ontvluchten...
Christelijk geloof is van oorsprong echter helemaal géén religie.
Christelijk geloof is ook geen wereldbeschouwing.
Jezus wilde bovendien geen christendom stichten als *nog een religie erbij*.
Jezus wilde mensen uit hun schaduw halen.

Kom, sta op, uit je schaduw en loop in het licht.
Kijk om je heen en zie wat er komt.
Je haalt uit elke nieuwe dag meer dan je ooit had verwacht.

Het koninkrijk waar Jezus het over heeft
is iets anders dan de hemel, ergens ver weg van de aarde,
waar mensen hun leven lang van dromen.

Het woord koninkrijk, dat Jezus gebruikt, *basilaeia* in het grieks
is ook niet een geografisch gebied,
met een grens eromheen hekken, muren en de hele santenkraam.

Basileia is eigenlijk een werkwoord en betekent letterlijk:
het koning zijn van God.

Hoe de zaken ervoor liggen in het licht van: het koning zijn van God.

Het Koninkrijk waar Jezus het over heeft,
is een bepaalde manier van leven.
A way of life.

Waar het niet gaat over wat je allemaal gelooft.
Want de schriftgeleerden en de Farizeeën
wisten heel goed wat je moest geloven.

Maar het Koninkrijk is een kwestie van dóen.
Opstaan. Uit je schaduw komen.

Niet langer klein van jezelf denken.
Want hoe kleiner en lager je van jezelf denkt
hoe meer je vreest dat je iets groots en hoogs moet bereiken
om gelukkig te worden.

Je doet jezelf enorm geweld aan
door iemand anders te willen zijn dan je bent.
Door van alles te willen hebben dat je niet hebt.
Door te denken dat je toch nergens toe in staat bent.

Religie belooft mensen alle kracht en groot geluk
die - van buiten - hen ingegoten komen.
Hen *geschonken worden* wanneer ze de juiste dingen doen en laten.

Maar in feite komt er helemaal niks van buiten;
niks anders dan illusie en bedrog.
Religie maakt mensen helemaal niet groot, al lijkt dat zo,
je hebt je weliswaar weten uit te werken boven alle anderen
die "nog niet zover zijn als jij"
maar religie houdt mensen feitelijk heel klein en afhankelijk.
Met het nodige schuldbesef en gebrek aan zelfvertrouwen.

En met een niet te stillen verlangen om anderen,
ánders dan jij,
te *veroordelen*.
Daar kun je de grootste partij van Nederland mee vormen.
Maar dan zet je niet alleen anderen in een kwaad daglicht
maar ook jezelf voortdurend in het duister.

De God waar de Bijbel over spreekt en waarin ik geloof
is anders dan de goden van de religie.

De goden van de religie zijn altijd groot en hoog.
Celebrities. Helden. Kampioenen.

Blond en sterk. Moet je tegenop kijken.

Dat hebben ze nodig namelijk, dat je tegen ze opkijkt.
Ze willen namelijk gediend worden.

Maar de God van de Bijbel wil niet dat je er tegenop kijkt.
En dat je je daardoor heel klein en nietig voelt.

De God van de Bijbel heeft het ook niet nodig dat hij wordt gediend
maar is zelf een dienende.

Die bijzondere bijbelse God maakt mij dus... a-theïstisch.
De Bijbel is in wezen een atheïstisch boek.

En dan bedoel ik niet het platte atheïsme
van mensen die menen dat God sterft
als er niet meer in Hem wordt geloofd.
Of de domme houding van: een god? Er is helemaal geen god!
Nee, ik bedoel het radicale *Bijbelse* atheïsme
waarin een Goddelijke gestalte, *Immanuël*,
Jezus wordt toch Immanuël genoemd?
God met ons.
Jezus wordt getekend als de Goddelijke gestalte, in ons leven.
En uijtgerkend die God met ons sterft aan het kruis
en merkt dat er geen almachtige God daar ergens boven is, die helpt.

Die God waar ik in geloof herken ik dus in de crucifix
die naast mijn bed, aan het hoofdeinde ervan, aan de muur hangt,
en die ik van mijn dochter kreeg,
en die ik elke avond even aankijk voor ik ga slapen.

Ik zie dan: een lijdende man, met pijn, gewond, bloedend...

Er is een beroemde afbeelding van Magritte
waarin hij de verhouding tussen beeld en taal op losse schroeven zet.
U kent dat schilderij misschien wel.
Het hangt in het County Museum of Art in Los Angeles.

(plaatje)

Ceci n'est pas une pipe

"Dit is geen pijp"

Dat doet je hersens kraken.

Je ziet de afbeelding van wat overduidelijk een pijp is en de boodschap: *Dit is geen pijp*.

Heel intrigerend.

Want voor het schilderij staande en ernaar kijkende kloppen de afbeelding en de tekst niet.

Je ziet overduidelijk een pijp, geen twijfel over mogelijk, en je ziet de tekst: "dit is geen pijp".

Laten we even afzien van het feit dat het een *afbeelding* van een pijp is en in die zin dus geen echte pijp, inderdaad.

Een plaatje van een pijp.

Maar dat lijkt me niet wat Magritte bedoelt.

Het is veel diepzinniger wat mij betreft.

Je ziet iets en meent te weten wat dat is

en je leest daarna in de tekst

dat *wat je zag niet is wat je dacht dat het was*.

Als u dit aanvoelt, als een lastig ding in je hoofd, gaan we een stap verder zetten.

In het verlengde daarvan wijs ik u nu op de crucifix.

(plaatje)

Een afbeelding, een beroemde afbeelding,

een symbool eigenlijk,

zo oud als de Christelijke kerk,

met een tekst eronder:

"Ceci est un Dieu"

"Dit is een God".

Je ziet een man in doodsnood.
Met een vertwijfelde blik in zijn ogen.
Waarom wordt hij niet gered?

Het lijkt op de wereld van de schrijver van Psalm 42
*Vaste grond van mijn bestaan
waarom ziet gij mij niet aan?
Moet ik onder 's vijands slagen
thans dit somber rouwkleed dragen?*

Je ziet de afbeelding van wat overduidelijk een mens in doodsnood is
én de boodschap: *Dit is een god.*

Van deze mens, die u hier ziet
zegt het evangelie: Hij is Immanuël, God. God met ons.

Laat het even tot u doordringen.
Ik ben er namelijk van overtuigd
dat u van nature hetzelfde beeld heeft, of had, van God als ik.
Een oude man met een grote witte baard.
Sterk. Heel sterk. Almachtig sterk.
Die hoog van boven zijn blik naar beneden richt.
Alles overziend. Alwetend.

Die god, die zo in onze geest opdoemt heeft een naam.
Die heet: *Zeus*.
De onoverwinnelijke.
Die alles bestuurt en beslist.
Of je gezond blijft, of ziek wordt,
wie de oorlog wint,
wie er premier wordt in ons land,
wie er sterven van de honger,

Maar de crucifix
laat geen afbeelding zien van een onoverwinnelijke God, een Zeus.
Maar van een kwetsbare man aan een kruis.

Sommige mensen denken dat dit de uitzondering op de regel is.
Goede vrijdag. Oef.
Maar, daarna wordt het gelukkig weer Pasen...

Dat Jezus ook een soort Zeus is, maar aan het kruis helaas heel even niet.

Dat geloof ik dus niet. Dat dat de bedoeling zou zijn.
Ceci est un dieu... *dit* is een god.

Deze mens, in deze hoedanigheid, is mijn God
die niet *plaatsvervangend* lijdt, voor even,
als een soort boetedoening aan een wrekende Almacht
maar die *plaatsbekledend* lijdt, en dat niet voor even,
maar dat is zijn bestemming.

Er is een hemelsbreed verschil tussen die twee woorden.
Het evangelie gaat niet over plaatsvervanging,
Hij moest lijden in onze plaats,
zodat wij ervan af zijn...

Het evangelie gaat over plaatsbekleding.
Hij neemt plaats in de wereld van mensen.
Ja, van arme mensen, vluchtelingen, randbewoners, slaven.
Hij neemt plaats tussen hen.
Daar, tussen hen, is hij hun Koning.
Hij is de Koning tussen degenen over wie die geboden van de wet gaan:
de vreemdelingen huisvesten, om er maar één te noemen.

En als ik die wereld van vluchtelingen en slachtoffers niet de rug toekeer,
of de grens over wens,
maar daarin stap, daar ínga, in dat Koninkrijk der bedelaars,
dan wordt deze mens óók mijn God.

De God die licht brengt.
In mijn bestaan.
Maar niet door mij aan het einde uit deze duistere wereld te halen
en mee te nemen naar een ontoegankelijk licht,

ergens ver weg, ooit...

Maar door licht te brengen in deze duistere wereld.

Niet de almacht maakt het leven humaan.

Niet het perfecte.

Niet dat wat af is en compleet.

Maar het kwetsbare. Het twijfelende. Het onzekere.

Dát maakt het leven humaan.

Kom uit de schaduw van je schuldgevoel
en ga staan in het licht van het kruis.

Ceci est un Dieu.

Deze mens is mijn God.

Niet een almachtige God is voor een korte tijd deze mens...

Nee, het is in de Bijbel omgekeerd:

Deze mens is voor altijd mijn God.

Daarom pas ik waarschijnlijk niet zo goed in een stoere kerk.

Met een rotsvaste dogmatische overtuiging.

Afgerond. Zeker en vast.

In alle eenvoud: Kom uit de schaduw van je schuldgevoel
en ga staan in het licht.

Wees niet bang voor je zwakheid en je onzekerheid.

Wees eerder bang voor je ongetemde kracht

en je religieuze gewelddadigheid.

Probeer niet langer te worden wie Zeus zegt dat je worden moet.

Want dan kom je in de donkere nacht van oorlog, haat en geweld.

Ga staan in het licht. Jij zoals je bent.

Je bent inderdaad niet wie je vaak zou willen zijn.

Je hebt niet dat allemaal wat je zou willen hebben.

Je wordt regelmatig overvallen door een gevoel van verlaten te zijn.
Je leven is niet op orde.
Het is niet af en niet compleet.

Maar met deze God leer je daar niet langer voor weg te kruipen
of dat te bestrijden. Of te ontvluchten.

In de Christelijke gemeente leert een mens
dat onaffe, incomplete, soms pijnlijke leven, *te omarmen*.
Dat van jezelf en dat van degene die naast je is.

Het geluk komt niet van buiten jouw bestaan, als een beloning.
Het geluk ligt erin opgesloten.
Als een parel in een oester.

Hoe eerder je jouw leven in al zijn kwetsbaarheid leert omarmen
hoe eerder je het geluk in jouw leven zult vinden.

Hij is erbij. Bij jou en mij.
Niet voor even. Maar voorgoed.
Opdat wij wakker worden vanuit het duister in het licht.

Opdat wij niet uitvallen
zo zwaar en droevig als we zijn,
niet uit elkaars genade vallen
en doelloos en onvindbaar zijn.

Zo brengt deze God ons samen in de kring
waar wij elkaar de handen reiken
en waarbij de laatste, de kleinste, de arme
geldt als: de eersteling.

Zo stappen wij het Koninkrijk binnen: door te doen, door te gaan,
vandaag, nu.

Gods liefde is licht en is bedoeld om... óp te staan.

We leren hier in deze prachtige gemeente in Goutum niet te sterven

we leren hier te leven, tegen de klippen op.

Tot de Messias komt.

Amen